

TRAGICÒMICA RECUPERACIÓ DE L'ÉSSER

Martí March Massós

TUR, Vicent. *Àlicia*. Tarragona: Arola Editors, 2005 (Textos a part; Teatre contemporani) [IV Premi de Teatre Joaquim M. Bartrina, Premis Reus 2003].

JULIEN, Josep. *Anitta Split*. Tarragona: Arola Editors, 2005 (Textos a part; Teatre contemporani) [Premi de Teatre 50è Aniversari Crèdit Andorrà, 2004].

La cuina d'una vella masia convertida en un tribunal arbitrari i un descampat enmig de la guerra són espais on l'ésser es troba a sol i serena, plegat davant d'un ritual d'immolació. La inseguretat i la desraó, la lenta degradació d'una humanitat semblant a un castell de cartes són alguns elements que proposen les obres *Àlicia*, de Vicent Tur, i *Anitta Split*, de Josep Julien. Les dues creacions, aixoplugades sota dos noms femenins, plantegen una estructura esglaonada: l'aparença, el qüestionament de l'aparença o la mentida, i un final imaginatiu, còmicament èpic.

Vicent Tur presenta un drama familiar que serveix de visió microscòpica de les relacions, sovint conflictives, entre l'individu i la societat, i de les circumstàncies de poder i subjecció. L'aparença serà la nota dominant del primer acte, mentre que al segon la cuina es convertirà en un tribunal on Víctor, el fill gran, s'encarregarà de jutjar Àlicia, la seva xicota, connectada amb la creació homònima de Lewis Carroll. Víctor enceta el judici: «A mi, com a demandant i jutge, em correspon la desagradable missió de decidir quin serà el càstig de l'acusada, ja que és obvi que l'acusada és culpable». Apuntem de costat les paraules de la Reina a *Àlicia al país de les meravelles*: «Primer la sentència i, després, el veredict». Abans que res, que li tallin el cap.

L'autor juga a fer i desfer les dobles cares dels personatges, un sistema que desorienta i crea un clímax moral intens per a la reflexió. La cara negativa d'aquest procediment és que, sobretot al segon acte, es produeixen baixades de tensió, de la capacitat de sorpresa a causa del reguitzell de crims i reversos que tornen l'espectador desconfiat, que s'anticipa i cal caçar-lo de nou. Ara bé, la visió conjunta de l'obra se'n rescabala, és una proposta atractiva, propera a allò que se sap d'algunes relacions en què els punts de contacte entre uns i altres, cada cop més mil·limètrics, esdevenen puntades de peu. Víctor utilitza el llenguatge per obtenir el poder i convertir-lo en un jou per als altres. La broma moderna és que es considera «un demòcrata». És així com amb un mecanisme pretesament objectiu i just, però atzarós al cap i a la fi, oblida l'home i la víctima.

Als epígrafs dels dos primers actes d'*Anitta Split*, hi trobem els mots *il·lusió* i *mentida*, que també serveixen per descriure l'obra anterior. Els personatges principals són Dimitri i Viktor (un altre nom «victoriós» en un món derrotat) que es troben en un descampat intentant escapar-se de la guerra que assetja la ciutat. Duran a terme una recerca grotesca d'una esperança: trobar-se amb Anitta, antiga presentadora d'un programa de televisió que ara es dedica a la prostitució. La guerra ha dut la fi de les emissions televisives, i amb la televisió s'ha esfondrat tot un món fals.

És el miratge d'Anitta. Per obtenir els diners intentaran vendre una bicicleta de rem a Marja, una dona gran que va en cadira de rodes, dient que la curarà del càncer que la rosegua (en *Alícia* també trobem una paròdia de la publicitat, quan Víctor deixa anar anuncis enmig del discurs).

Josep Julien combina tragèdia i comèdia de manera amable i mostra un caire menys pervers d'uns personatges que són, a última hora, sòmines pietosos. El to còmic i la devastació que evoquen el càncer i la guerra no se solden amb precisió, els personatges s'arrosseguen a la manera d'algunes creacions de Samuel Beckett. És intencionat, però una espurna que de tant en tant els encengués l'espina, o la paraula, no hi hauria fet mal, ja que alguns diàlegs es fan repetitius i alguns elements, com la visita de Branko, no semblen gaire rellevants. Una obra que, de la il·lusió i passant per la mentida, arriba a la fi, quan es descobreix l'engany de la bicicleta i Marja demana un senyal a Déu per mantenir la fe, però l'únic que obtindrà serà un obús.

Ambdues obres mostren la desesperança en un diàleg entre realitat i mentida, entre l'aparença i el moll corcat de l'os. Però per evitar obres pessimistes per defecte, els seus autors fan un pas final cap a una mena de gest èpic, o un besllum de salvació, en la recuperació tragicòmica de l'individu. És quan hi entren en joc les dues dones. En *Anitta Split* serà Marja la qui durà a terme aquesta funció, encara que com a figura oposada d'Anitta. I en l'obra de Vicent Tur serà *Alícia*, en una nova contrafigura que oposarà, al judici cínicament objectiu de Víctor, un judici plenament subjectiu, oníric. L'aranya es jutja a ella mateixa i *Alícia* no s'embruta les mans, una manera neta de fer justícia, però amarga. La protagonista del conte de Lewis Carroll, rebel·lant-se contra el tribunal, dirà: «No sou res més que un joc de cartes!» Un cop desperti del somni, les cartes recobriran la vaguetat real d'unes fulles seques que s'han després dels arbres.